

DRÁMAMELLÉKLET

1979

MÁJUS

KINCSES ELEMÉR

Bevezető helyett ...

Egy író-rendező önvallomása

1946. március 9-én születtem Marosvásárhelyen. Érettségi után elvégeztem a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolát, 1968-tól 72-ig színész voltam Kolozsvárott. 1973-tól ismét a főiskola hallgatója lettem : a rendezőszakot végeztem el. 1975- szeptemberétől vagyok a marosvásárhelyi Nemzeti Színház rendezője, 1978-tól a magyar tagozat vezetője.

Első novellám az *Utunk-ban* 1967-ben jelent meg, ezt követően darabjaimat, novelláimat, karcolataimat közölték. 1971-ben *Bekötött szemmel* című novellás kötetem jelent meg magyar—román közös kiadásban.

Darabjaim: *Mondjátok: nem félünk!* (drámai játék két részben); *Katonák — A malom* (egyfelvonásosok); *Tűszok* (dráma két részben); *Átkozott nyár* (színmű két részben); *Trójában hull a hó* (drámai játék két részben); *Ég a Nap Seneca felett* (drámai játék két részben).

Rendezéseim : Sinkó Ervin : *A négy lábú kacsa*; Eftimiu: *Rokunk, a csavargó*; Vasziljev: *Csendesek a hajnalok*; Ioachim: *Nem vagyunk angyalok*; Brecht : *Állítsátok meg Arturo Utit!*; Hacks: *Columbus, avagy a hajó jegyében*; D. R. Popescu : *Két óra béke*; Sorescu: *Utolsó futam*; Schiller: *Don Carlos*; Nash: *Az esőhozó ember*; Lorca: *Vérnász*; Kocsis István: *Árva Bethlen Kata*; Krúdy Gyula : *A vörös postakocsi*. Az *Ég a Nap Seneca felett* című darabomat a szatmári Északi Színházban rendeztem 1978-ban.

Az *Ég a Nap Seneca felett* című darabom időszámításunk első századában, Rómában játszódik. Véres és kegyetlen század volt ez, ennek a századnak volt gyermeke Néró is, Seneca is.

Néró tizenhét éves korában került a császári trónra. Élet és halál ura lett. Sír, amikor az első halálos ítéletet alá kell írnia, de gátlástalanul megölet mindenkit — akár anyját, féltestvérét, feleségét is —, aki útjában van. Azzal vádolják Nérót, hogy felgyújtatta Rómát, de az is igaz, hogy utána sokat tett a birodalom fővárosának felvirágoztatásáért. S mindent nevelőjének, a sztoikus

filozófus Senecának a tudtával — s talán sugalmazására is -- cselekedett. Zsarnok volt Néró? Minden bizonnyal, de korának gyermeke s környezetének áldozata is.

Néró kora a lehető legsötétebb kor. Soha úgy meg nem alázták az embert, soha annyi fenyegető támadás nem érte az ember ember mivoltát, mint akkor. Néró — Dzsingisz kán — Hitler... Reménykedünk: a sornak egyszer vége szakad.

De abban a korban, időszámításunk első századában élt egy ember, aki hibáival, gyarlóságaival, mosolyaival, szelídségével együtt is humanista: Seneca. Az ő tézisei az örök humánus tézisei a történelem fenyegető árnyai között. Elbukik-e vajon? S miért kell elbuknia? Legyőzheti-e fegyver a gondolatot? Két-ezer év tanulsága : nem mindig.

Ám a gondolat mégsem fegyver. Egy jóhiszemű tanács nem old meg semmit. Seneca tragédiája: nem jut el, nem juthat el a cselekvésig. A cselekvés pillanatának fel nem ismerése, ez a legfőbb bűne Senecának. Meg az, hogy nem áll jól kezében a kard: hiszen költő.

Mégis: létezhet-e olyan kor, amelyben egyszerűen nincsen remény? Tudjuk ma már, hogy reménytelen kor a történelemben nincs. Tragikus korok, időszakok voltak és vannak. De a Néró óta eltelt majd kétezer év egyik tanulsága éppen ez: az ember végül mindig felemelt fejvel kerül ki a legsötétebb korból is.

A remény és a reménytelenség. A megsemmisülés, a téboly és az értelmes, gondolkodó emberi lét. Seneca és Néró. És körülöttük a többiek, akikben másként dobog a szív: Appius, a tanítvány, meg Vicius és a II. Katona, akik — ha majd eljön az idő — cselekedni is tudnak. Akik gondolkodni és cselekedni *együtt* tudnak. Akiket a szenvedésben érlel felnőtté az idő.

Én nekik, a cselekvő humanistáknak szurkolok.

(A szatmári Északi Színház műsorfüzetében megjelent szöveg nyomán)

KINCSES ELEMÉR

Ég a nap Seneca felett

Drámai játék két részben

SZEREPLŐK:

SENECA
PAULINA, a felesége
NÉRO
POPPEA
SPECTOR, orvos
VICIUS, centurió
I. KATONA
II. KATONA
APPIUS, Seneca tanítványa

Történet: i. sz. az I. században

I. RÉSZ

1. kép

Seneca kertje. Baloldalt a fák között Seneca házának vége látszik. Jobboldalt pad. Seneca lassan jön előre a fák között. Mozdulatlan arccal jön egészen a színpad széléig, ott megáll

SENECA Aggódom. (Csend) Aggódom Rómáért. Aggódom Rómáért, mert Róma Néro játékszere. A császár évek óta játszik. Félek, a császár elrontja a játékot. Hogy használhatatlanná teszi. Hogy Néro után nem lesz igazi Róma. Pedig Róma hatalmas és gazdag, és erős. Forróvérű emberek lakják Rómát. Itt sok ember lop és csal. Néha gyilkolni is szoktak — a gladiátorjátékokon kívül is. Olykor a Fórumon a legyek szálldossák egy-egy ember, egy-egy római ember holttestét. És Néro játszik. Mert Néro játszik. Hol ezt, hol azt játssza Rómával. Nemrég tűzvészt játszott. Kicsit drága játék volt, de tagadhatatlanul látványos. (Leül) Amikor Néro tanítója voltam, velem is játszott. Néha bekente enyvvvel a széket. Néha büzlő folyadékot öntött a poharamba. En pedig mosolyogtam. Sokat mosolyogtam. Egyszer fájt a gyomrom — elég sokat fáj —, és nem volt kedvem mosolyogni. Mi az, Seneca? — kérdezte rögtön. — Fáj a gyomrom — mondtam. Azután, ha véletlenül mosolytalan látta az arcomat, már rikoltott is: mi az, Seneca, fáj a gyomrod? Erzékeny Néro a mosolyomra... Ha lehunyom a szemem, fel tudom építeni magamban újra az elrontott Rómát. Ha a tegnapi nézem, kaphatok-e képet a holnapról? Fel lehet-e építeni a tegnapi elemeiből a holnapot? Szeretem Rómát. Akarnám tudni a jövőjét... (Feláll) Istenem, ha végre valaki komolyan venné Rómát. Az sem baj, ha a császár. (Hátramegy, és leül a padra) Szeretném megálmódni Róma jövőjét. És az enyémet. (Lefekszik a földre, lehuny szemű arcára fény hull)

Sötétség. Zene

Csend. A sötétben I. és II. Katona lépései hallatszanak a falakon kívül. Csend

I. KATONA (kívülről) Kopogj!
II. KATONA (kívülről) Kopogj te!

Csend

I. KATONA (kívülről) Kopogj!!!
II. KATONA (kívülről) Kopogj te!!!
I. KATONA (kívülről üvölt) Seneca!!! Itt a parancs!!! (Csend. Belép fáklyával a kezében. Körülnéz) Nincs itt senki. Gyere bel (Csend. Kirohan, berántja a II. Katonát, majd megüti) En azt mondom, hogy bőgni fog.
II. KATONA Nem bőg. Sírni sem látták soha.
I. KATONA Mostan pedig bőgni fog.

II. KATONA Mindjárt hányok.

I. KATONA Mostan vagy először?

II. KATONA Nemrég vettem fel.

I. KATONA Hamar belejössz.

II. KATONA S ez most már mindig így lesz?

I. KATONA Ühüm. Az első öt év után mindenki remélt: ez egy új aranykor vagy micsoda — mondták. Na, nesztek aranykor. Fityisz.

II. KATONA Meghallhatják.

I. KATONA Mindenhol mindent meghallhatnak. Beszélj csak hangosan. A halk beszéd gyanús. Néro körül ordítanak az emberek.

II. KATONA Senki sem szereti, ha gyanús.

I. KATONA Félsz?

II. KATONA Fázom.

I. KATONA Nyugodj meg. Nem hozzád jöttek!... Te jöttél valakihez.

II. KATONA Senecához. Akit mindenki tisztel.

I. KATONA Senecához. Akit mindenki szeret. Aki ma meghal. Aki ma meghal, mert mindenki szereti.

II. KATONA Néro is?

I. KATONA Annyira szereti, hogy megöleti.

II. KATONA Hogy öletheti meg, ha szereti?

I. KATONA Ezt majd kérdezd meg Viciustól inkább. Jó? II.

KATONA Meg is kérdelem. Mért, ha szereti, hogy ölheti meg? S miért pont minket küldtek? Mindenki szereti. Tudod, ez mit jelenthet?

I. KATONA Félsz?

II. KATONA (nem válaszol) Alig várom már Viciust.

I. KATONA Jönnie kell hamar.

II. KATONA Izzad a tenyerem.

I. KATONA Ha elismered, hogy gyáva vagy, mondok valamit, hogy ne félj.

II. KATONA Mondd!

I. KATONA Nyugodj meg. Seneca öngyilkos lesz. Ez a parancs. Mi semmiről sem tehetünk.

II. KATONA És ha nem öli meg magát?

I. KATONA Seneca bölcs. Megöli magát. (Kiált hátra) Mi semmiről sem tehetünk.

II. KATONA Mi ártatlanok vagyunk.

I. KATONA Persze... Vicius valahol iszik, azért nem jön. Mindig részegre issza magát, amikor így kiküldik.

II. KATONA Azért iszik, hogy ne féljen.

I. KATONA Téged nagyon izgat a félelem. Nem?

II. KATONA En is innék, ha volna mit.

I. KATONA Csak ne igyál. Te még fiatal vagy. Ne gondolkozz annyit, s minden rendben lesz. Meglátod.

II. KATONA Nem tudok nem gondolkozni. Az a baj... (Hallgatózik) Valaki jön.

VICIUS (jön előre a törpebokrok között) Hé! . . . Te! . . . (II. Katonához fordul) Te beszari! . . . Ne félj! . . . Beszéltünk veled. . . Megöli magát.

II. KATONA Hogy mondta? . . . Milyen volt az arca? . . . VICIUS Csak egyszerűen. Az arca még fehér volt.

II. KATONA Mert fél... Azért.

I. KATONA Egyébként is fehér az arca.

VICIUS Mint a hó.

I. KATONA Ittál, Vicius?

Csend

VICIUS Mindig iszom.

I. KATONA Pedig te vagy a legkedveltebb centurió.

VICIUS Mert én vagyok a legkedveltebb centurió.

I. KATONA (gúnyosan) Hogy ihatik valaki, aki a legkedveltebb centurió? Ez furcsa. . . Csoda, hogy erre még nem figyelt fel senki. Miért iszik a kedvenc centurió? He?

VICIUS Mindjárt beléd rúg a kedvenc centurió. . . Egyébként örömben is ihatok. Azt csak szabad, nem?

I. KATONA Ravasz farkas vagy te, Vicius.
VICIUS Hallgass... Lehet, hogy éppen most repül ki az időből
Seneca. Lehet, hogy már repül.
I. KATONA Részeg vagy, Vicius.
VICIUS Részeg az anyád... Fogd már be a szád! (Csend)
II. KATONA Semmi sem hallatszik, Vicius.

Jobbról befut Appius

APPIUS Hol van Seneca?
VICIUS Te ki vagy?
APPIUS Seneca tanítványa vagyok, Appius. És te?
VICIUS Vicius vagyok, a centurió. Senki sem jöhet be.
APPIUS Seneca hívatott, üzent utánam. . .
VICIUS Mikor?
APPIUS Délben.
VICIUS No, menj be. Lehet, elkéstél.
APPIUS Köszönöm. (Elmegy a ház felé)
I. KATONA Vétettél, Vicius. „Senki sem mehet be.” Mi? VICIUS
Most hallgass. Lehet, hogy már repül Seneca.
I. KATONA Repül?! (Röhög) Repül. . . ? !
Kifut, pillanat múlva durván belöki Senecát. Seneca elterül a földön.
Befut Paulina és Appius. Paulina rárogy Senecára, testével védi

SENECA Mondjátok meg Nérónak, hogy. . .

Paulina befogja a száját

Ne sírj, Paulina. Még élek.
PAULINA Szeretlek, Seneca.
SENECA Akkor ne sírj! . . Itt ne sírj! (A katonákhoz fordul)
Kijöttem az ég alá. Szeretném, ha megengedné, Vicius, hogy itt,
kedvenc falaim között érjen a halál.
VICIUS (szomorúan) Úgy legyen, Seneca.
PAULINA (kézen fogva átviszi Senecát a padhoz)
SENECA Inkább a földre... (Leül a pad elé a földre) Nézd, Paulina,
milyen szép színes bogár. . . Ott a fűben. . . A lábaid-nál...
(Paulina sír) Sírsz?... Sírsz, sírsz, sírsz... (Játékosan) Ha sírsz,
elhallgatsz. Addig egy szavamat sem hallhatod, amíg sírsz...
No!...
PAULINA Nem sírok, Seneca. Hallgatlak. Meséld, ahogy szoktál.
Hallgatlak.
I. KATONA (hangosan) Vicius, telik az idő. Esteledik, Vicius.
VICIUS Az én bajom, nem a tied. Itt én felelek.
I. KATONA (vigorog) Te tudod, Vicius. . . Csak erősen esteledik.
Azért.
II. KATONA Reggelig van idő.
I. KATONA. (hirtelen) Pofa be!
SENECA (felkapja a fejét) Reggelig? Reggel az utolsó határ-idő?...
Ezt nem mondtátok... Sürgettél, Vicius.
VICIUS Igen, Seneca. Arra gondoltam, hogy neked az jó, ha hamar
végzünk. Ne haragudj.
SENECA Igazad van, Vicius. . . Habár, hogy most már mi nekem a
jó, azt, kérlek, ne vedd figyelembe. Az már nem fontos. A
parancs hogy szól?
VICIUS Reggelig van idő, Seneca.
I. KATONA De siessünk azt mondták. Sietni kell.
II. KATONA Temérdek idő van reggelig.
I. KATONA Te semmit sem értesz. . . Minél hamarabb végzünk,
annál inkább. . .
VICIUS (felordít) Hallgass már! . . .
SENECA Nyugodj meg, Vicius.
VICIUS (I. Katonának) A kezemben vagy. Hát hallgass!
I. KATONA Te is, Vicius... Mert nem sietsz... Sietned kellene, s te
nem sietsz. Néro elvárja, hogy siess.
VICIUS Néro elvárja, hogy engedelmeskedj a feljebbvalódnak.
Hogy csenddel adózz Senecának.
I. KATONA (cinikusan) Seneca összeesküvő.
VICIUS Nem igaz!
I. KATONA Tessék?
VICIUS (zavartan körülnéz) Nem igaz!... Így nem igaz.. Nem így
igaz.
I. KATONA (II. Katonához) Jól figyelj minden szóra.
II. KATONA Nem hallok. Senecát nézem.
APPIUS Ezt majd elintézték külön. Most csak ő a fontos.
SENECA Voltam.
PAULINA Vagy Seneca. Vagy. . . Meséld!

SENECA (halk hangon mesélni kezd) A Fórumon egy napos
reggelen, emlékszem, semmi szél nem lebbent. Néha mindenre
emlékszem, főleg mostanában.

I. Katona megáll, megfordul, leereszkedik a földre, s figyel Seneca szavaira. Senki sem moccan

Igen. És egy napon az egyik szobor hosszú árnyékában
ismeretlen arcú koldust láttam. Egy ezüst sesterciust dobtam
felé. Elkapta, aztán köszönt. Két nap múlva két sesterciust
dobtam neki. Négy nap múlva nagyszerű napom volt, egész
marék pénzt dobtam felé, az ezüstök pattogtak a márvány-
lépcsőkön. Másnap arra mentem. Amikor a koldus meglátott,
sántítva rohanni kezdett.

PAULINA Még meséld!

SENECA Minden mesémet tudod... Miről meséljek?

II. KATONA Meséld az asszonyokról... Mindent tudni
szeretnék rólok.

SENECA (mosolyog) Ha egy álló hónapig mesélnék neked, akkor
sem tudhatnál semmi biztosat. . . Az asszony a legnagyobb ti-tok.
Nézz rám. Öreg vagyok és ősz, de hidd el nekem, életem-ben a
legnagyobb titok: az asszony. Ugye, Paulina? Tudom, tudom,
tudom, te is titok vagy. Az illatok a hajadban fűrésd után...
titok, titok, titok. Nos, most te mondj valami szépet, halljam.

PAULINA Szeretlek, Seneca.

SENECA Még! Cifrázd... Szebben... Költő felesége vagy.

PAULINA Nem tudom... (A katonákra mutat) Ezek itt...

SENECA Beszélj nyugodtan. (Körülnéz) Nincs más, csak te és
én. Ketten vagyunk a csillagok alatt. Mondd halkán. Miért
szeretsz? Mert öreg vagyok, Paulina. (Cinkosan nevet) És tu-
dod, mennyire hiú.

PAULINA Szeretlek, mert. . .

SENECA (nevet) Mert szép vagyok?

PAULINA Nem. Mert öreg vagy és ősz. Mert hiszel bennem.

Mert az első voltál és az utolsó. Mert nálad jobb -- nekem

— nincs. Mert neked születtem, Seneca. Mert vagy.

SENECA Énekelj, Paulina!

Paulina énekelni kezd. Seneca behunyta szemmel hallgatja. A kato-
nák mozdulatlanok

SPECTOR (berohan balról) Mi van itt? Hé!!!

VICIUS Pszt! Paulina énekel Senecának.

SPECTOR Órült vagy? !... Mindjárt itt van Néro. Nem tud aludni.

Halottat nézni jön, barmok.

VICIUS A parancs reggelig szól.

SPECTOR Reggel a legutolsó határidő. A legutolsó... de minek azt
kivárni? Mi? . . . Mire Néro megjön, csendnek kell lennie. . .
Készülj, Seneca!

SENECA Nem értem, mitől lett a halálom ilyen sürgős nektek.

Nem tudod te sem, Spector? Mi hajszol titeket?

SPECTOR A császár akarata szent.

SENECA (feláll a földről) Készen vagyok, Spector... Vigyétek el
Paulinát. Csak most ne hagyjanak el tiszta gondolataim. (Appius
elvezeti Paulinát) Ne sírj, Paulina. Ha sírsz, elhagy az erőm. Az
erőmre pedig szükség van. Gyorsan akarok meghalni.
Gondolatok nélkül. Nem bírnám elviselni azt a tudatot, hogy
agyamban még gondolat villáma cikáz, s én, én, én nem tudom
kimondani azt. (Appius visszapillant) Ne hagyjátok magára Pauli-
nát... Akarom, hogy tiszták maradjanak gondolataim. Mond-
játok meg Nérónak, hogy nem voltam összeesküvő. . .
Mondjátok semmit. Adjátok a tört. Hagyjatok magamra! (Vicius
leteszi Seneca elé a földre a tört) Hagyjatok hát magamra!
(Mindenki kimegy. Seneca egyedül marad középen. Lehajol, az-tán
magasra emeli a tört) Nem értem. En, Seneca, költő és filozófus,
a dolgok titkainak ellesője, most értetlenül állok idők óta, és csak
nézem fáradt szememmel ezt a gyönyörű, beteg Ró-mát. Nem
értem, nem értem. Ha Néro gyűlöl, miért halmozott el
kegyeivel?... Ha elhalmozott kegyeivel, miért ölet meg önkemem
által? Kiútalan kérdések hálójában gyönyörű rend a halál.
(Felemeli a kést újra) Csak azt szeretném tudni, hogy miért hisz a
császár inkább a legutolsó besúgónak, mint nekem, akit
esztendőket óta maga mellett tudhat. . . Honnan ez az eszelős hit a
besúgóknak? (Leengedi a kést. Nevet) En tanítottam. Ki-
szolgáltam. Gondolkodtam helyette. Dicsértem a töktehetségte-
len verseit. Dicsértem az asszonyait, akikkel összefeküdtem. Ittam
vele, pedig a nyomrom rossz. Mosolyogtam, amikor mosolygást
várt tőlem. Sírta szinte, amikor szomorú volt. Mindent meg-
kapott tőlem. És most megölet. A ráció halott.

SPECTOR Nem tudom, császár.

NÉRÓ Ki adta a kezdedbe?

SPECTOR Még reggel. . . Né. . . Nem tudom. . . *(Teljes zavarban)*
Elfelejtettem. Találtam a palotában. . . Igen. Ez az. NÉRÓ Igen.
Holnap száműzetésbe indulsz. Elmehetsz.

Néró hahotázik, Spector kihátrál

SENECA Kezdedben a döntés, Néró.

NÉRÓ Igaz. *(Eltépi a tekerceset)* Tessék.

SENECA Köszönöm, császár. *(Csend)*

NÉRÓ Most jobb?

SENECA Valamivel... Örülök, hogy játékos kedvedben vagy.

NÉRÓ Unom Rómát, Seneca. Legszívesebben elcserélném. . .

Néha egy nőért is elcserélném.

SENECA Es Poppea?

NÉRÓ Őli a bujaság. Naphosszat az ágyban henteregne. Lusta és féltékeny. Szomorú, Seneca, hogy nem akadt életemben asszony, aki beérte volna azzal, hogy Néró asszonya., Nem, ez nekik nem elég. Nincs erejük egyszerűen a Néró asszonyának lenni. Poppea nekifogott dalokat szerezni. Ha én császár vagyok, ő híres dalköltő akar lenni. Octavia annak idején telefestette a falakat. Nincs nő, aki ne uralkodni akarna rajtam. Sajnálj engem, Seneca.

SENECA Sajnállak, Néró. Az asszonnyal szemben fegyvertelen vagyok.

NÉRÓ Mindenki az, Senecám... Viszket a lapockám. Dörzsöld meg.

SENECA *(feláll és dörzsöli Néró hátát)* Izzadt vagy, császár.

NÉRÓ *(elkapja Seneca kezét és megcsókolja)* Hidd el, Seneca, hogy jó vagyok. Néha érzékenyülök, a múltkor, amikor egy gyönyörű fiatal gladiátort megöltem a cirkuszban, még könnyeztem is. Az anyjára gondoltam, az öreg rabszolgaasszonyra. És folyt a könny az arcomon. Poppea meg csivitelni kezdett, hogy felvidítson. Ugye jó vagyok, Seneca?

SENECA Fiatal vagy, császár.

PAULINA *(a fák közül előrefut)* Úgy örülök, Seneca. *(Maghajlik Néró felé)* Üdv, Néró. . .

NÉRÓ *(kedvetlenül)* Paulina, miért vörös a fű a kertekben?

PAULINA A mi fűünk zöld, császár. . . NÉRÓ Mondom, hogy vörös. . .

SENECA Vöröses, császár, enyhén vöröses.

NÉRÓ Mitől?

PAULINA *(riadtan)* Nem tudom, császár. Ilyen.

NÉRÓ Menjünk be a házba! Ma a vendégeid vagyunk... *(Feláll és elindul a ház felé. Hirtelen megáll)* Paulina, mondd, ha megöltem Senecát, mégis hány óráig, napig, hónapig nem engedsz férfit az ágyadba? He?... Küldjétek Poppeáért. Mulatni fogunk. *(Bemegy a házba)*

PAULINA *(átöleli Senecát, majd felmutat neki egy marék fűvet. A fű: zöld. Indulnak a ház felé)*

Sötétség

2. kép

Seneca házában egyik terme. Középen nagy asztal, mellette heverőkön fekszik Seneca, Néró, Paulina és Poppea. Az asztalon ital és gyümölcs. Néró részeg

NÉRÓ Tegnap megöltem Senecát, aztán feltámasztottam. Ma, ha olyan lesz a kedvem, megint megölöm, aztán megint feltámasztom. Addig játszom Senecával, amíg élőhalott nem lesz belőle.

PAULINA S ez neked jó?

NÉRÓ Jó. Eggyel kevesebb lesz körülöttem az olyan férfiak, akik belelát a fejembe. S ez jó. Nem szeretem, amikor nézik a szemcskémet, s közben belelátanak a fejcskémbé. *(Ordít)* Ezt megtiltom mindenkinek!

POPPEA Kutyuli, be fogsz rekedni.

NÉRÓ Hallgass. . . *(Üvölt)* Rajtam mindenki uralkodni akar! . . . Nem tűröm.

POPPEA Kutyuli, miért nem vigyázol a hangodra? . . .

NÉRÓ *(rekedten)* Nem vagyok kutyuli. . . Néró vagyok, a császár. Rajtam mindenki uralkodni akar... *(Ordít)* Te is, Poppea, te is!!!

POPPEA Ha kiabálsz, elmegyek. Tudhatod, nem szeretem, amikor ilyen kocsis módra viselkedsz.

NÉRÓ Ül le a fenekedre, nem mész sehova.

POPPEA Cézár!

NERO Leülsz, azt mondtam.

POPPEA Megbánod. *(Leül)*

SENECA Teljesítsd a császár parancsát!

NÉRÓ S ha a császár szava neked semmi, akkor a férjed is vagyok. S ha ez is semmi, akkor leütem a fejedet. SENECA Ne izgasd fel magad, Néró.

NÉRÓ Mindig feldühít, azután azt mondja, szerétek, Néró, könny párállik a szemén, megmozdul az orrcimpája, s azzal már meg is bocsátottam.

POPPEA Szeretlek, Néró.

NÉRÓ Ül mellém. . . Látod, Seneca, ezt így kell mondani. Mondd még egyszer, Poppeám.

POPPEA Szeretlek, Néró.

SENECA Szépen mondja. Igyunk, császár. *(Isznak)*

NÉRÓ Nagyon szépen mondja. . . Hallgatag vagy, Paulina.

PAULINA örülök, hogy Seneca jókedvű. S hogy él.

NÉRÓ Mire lennél képes, hogy éljen?

PAULINA De hiszen él.

NÉRÓ Eh. . . Hogy sokáig éljen?

PAULINA Nem tudom, császár.

NÉRÓ *(hidegen)* Kitépetnéd a körmeidet?

PAULINA Ki, császár.

NÉRÓ Kiszúratnád a szemedet?

PAULINA Ki, császár.

NERO *(ordít)* Ki. . . Nem is. . . Odaadnád magad egy szakasz katonának?

PAULINA Oda, császár.

NÉRÓ Poppea, adj innom. *(Iszik)*

SENECA Miért kínzod, Néró?

NÉRÓ Ne butáskodj. . . játszom.

SENECA Neki ez kín.

NÉRÓ Nekem játék. Jogom van a játékaimhoz. . . Mert unatkozom.

POPPEA Menjünk haza, kutyuli.

NÉRÓ Nem megyünk sehova. . . Nem dühít az a tény, hogy Paulina jobban szereti Senecát, mint te engem?... Nos? POPPEA Ez nem igaz!

NÉRÓ Rajta, versengjétek!... Mi Senecával majd döntünk, hogy ki nyer. Poppea, te vagy az első. Kérdés : miért szereted Nérót?

POPPEA Szeretem Nérót, mert Néró a császár.

PAULINA Ilyen röviden?

NÉRÓ Ilyen röviden. Mondd : miért szereted Senecát?

PAULINA Szeretem Senecát, mert Seneca. . . Seneca.

NÉRÓ Tied a győzelem... *(Senecához)* Ez a tehén Poppea csak veszíteni tud. Egyetlen dolgot nyert életében: engem. Hát nem borzasztó?! Egy ilyen tehénnel kell együtt élnem... Nekem, aki leginkább mégiscsak költő vagyok. Sajnálj engem, Seneca. . . Poppea, mire gondolsz?

POPPEA Meg tudnánk ölni.

NÉRÓ Csókolj meg. *(Poppea megcsókolja)* Tessék: megint az unalom. Seneca, hol vannak a rabszolgáid?

SENECA Elmenekültek a kivégzésem hírére.

NÉRÓ Majd visszajönnek.

SENECA Biztos.

NÉRÓ Néhánynak üttesd le a kobakját.

SENECA Nem teszem, császár.

NÉRÓ Miért? A te türelmed végtelen? . . . Hisz cserbenhagytak.

SENECA Az az embernek természete, hogy fut a halál elől. NÉRÓ Biz' isten, néha csodállak, Seneca, a türelmedért. . . SENECA Öreg vagyok, császár.

NÉRÓ Fiatal vagyok, Seneca. . . *(Hirtelen)* Akkor meg milyen jögon várod el tőlem, hogy ne hibázzak mint császár? *(Ordít)* Tessék? Tessék? Miért nem vagy velem is türelmes? A rab-szolgákkal igen, és a császárral nem? Hol itt a logika, Seneca? . . . A te híres logikád?

PAULINA *(riadtan)* Beszéljétek másról.

POPPEA Tényleg, kutyuli. Ez unalmas. Kit érdekel Róma? NÉRÓ Csend! Nos, Seneca?

SENECA Egy rabszolga hibázhat. E g y császár nem. Egyszerű.

NÉRÓ Miért, a császár nem ember?

SENECA A császár olyan ember, akinek nincs jogában hibázni.

NÉRÓ A császár hús-vér ember. Nem kívánhatod, hogy szent legyen.

SENECA Nem kívánom. Követelem... Hibázhat mint ember. De mint császár, nem hibázhat. Róma, ez a hatalmas, gyönyörű asszony — nem vergődhet császári hibák hálójában. A császár köteles ezzel számot vetni. Ha nem. . .

NÉRÓ Ha nem?

SENECA Akkor nem császár. Akkor bűnöző. Bűnöző, akinek áldozata Róma.

NÉRÓ Tovább, tovább, tovább!

SENECA Akkor megölik.

NÉRÓ Kicsoda? He? A császár erős.

SENECA A császárt legjobban saját hibái gyengítik. Egyszer úgyis megölik. Minél többet hibázik, annál hamarabb. NÉRO Tehát a császár halott?

SENECA Néró, a császár igen.

NÉRO Vakmerő vagy, Seneca. Ezt nem vártam tőled.

SENECA Lehet, hogy csak részeg.

NÉRO Megöl a röhögés! Te! Akkor hogy ölhetlek meg téged, mi? Egy halott egy élő? *(Röhög)*

SENECA Nem úgy vagy halott, hogy hideg a szíved. Úgy, hogy a haláloedrendeltetett.

NÉRO Mégiscsak összeesküvő vagy. Nem tévedtem.

SENECA Nem voltam ott semmilyen gyülekezésben. Valahol az elkövetett bűnök ölnek majd meg. Tehát te öled meg önmagadat.

NÉRO Hol az a kés, mely császárt mer ölni?

SENECA Ismered Rómát, Néró.

NÉRO Tehát a római nép haragja?

SENECA Halálba űzi a császárt.

NÉRO *(riadtan)* Jósolsz?

SENECA Számolok.

NÉRO Tehát a csűrhe. A római nép.

SENECA Igen, császár.

NÉRO Miért nincs a római népnek egyetlen feje, hogy azt egy csapással leüthessem. *(Csend)*

SENECA Soha egyetlen népet sem fejezhetett le senki. A főnix-madáról nem hallottál?

NÉRO *(felkászálódik a földről, leül a heverőre)* Adjatok inni. Félek.

SENECA *(borral telt edényt nyújt Nérónak. Az egy hajításra kiissza)* Tessék.

POPPEA Okádni fogsz, drágám.

NÉRO Sebaj. Majd tartod a homlokomat.

POPPEA Nem tartom, drágám. Olyan utalós vagyok.

NÉRO *(ordít)* Takarodj a szemem elől! *(Megnyugszik)* Ūlj a hátam mögél! Mégse! Nem szeretem, ha a hátam mögött ülnek. Ne űlj sehová! Allj egy kicsit! Ūgyis egész nap döglesz. POPPEA Cézár!

NÉRO Kuss! Folytasd, Seneca!

SENECA Mit, Néró?

NÉRO Hallgatlak... A bűneimről beszélj! Azt nem unom.

SENECA Ismered őket, cészár. Nem akarlak untatni.

NÉRO No persze: az én bűneim. . . Hát akkor, Seneca: mondd, te. . . Te, a birodalom legbőlcsebb embere, igen: te mit tennél?

SENECA Most. . . Ezek után?

NÉRO Most. Nos? *(Négykézlábra áll a heverőn. Reszketve figyel)* Nos?

SENECA *(feláll. Fel-alá sétál, arcán kétségbeesett erőlködés látszik)* Várj, cészár! Várj... Először is elvek kellene. Sarokkövek. Filozófia kell.

NÉRO Késő. Tettek kellene.

SENECA Egy adott filozófia adott tetteket von maga után. Igen: bölcsesség, bátorság, mértékletesség.

NÉRO Ismerem valahonnan.

SENECA Persze. Tanítottam neked. . . Platón.

NÉRO Persze. Csak ez kevés. Vaskéz. Ezt is jegyezd meg.

SENECA Lehet: tiszta filozófia és vaskéz.

NÉRO És pénz. Sok pénz. . . Ennyi. Elfáradtam. Hagyjuk abba.

SENECA Ahogy gondold, cészár.

NÉRO Es megint az unalom. . . Nem a nép fogja megölni a császárt, hanem az unalom. . . *(Torkaszakadtából énekelni kezd)*

POPPEA Hamis, Néró.

NÉRO Micsoda?

POPPEA *(unottan)* Az előbb hamisan énekelte, kicsi.

NÉRO Egyszer csak hasba rúglak, Poppea. *(Énekel tovább)*

SENECA Ígyunk, császár. *(Iszik)*

PAULINA Fájni fog a gyomrod. . .

SENECA Majd orvosságot készítesz.

NÉRO Nem sokáig fáj a Seneca gyomra. . .

PAULINA Tessék, császár?

NÉRO Nem sokáig fáj a Seneca gyomra. Mert megöletem.

SENECA *(nyugodt)* Tudom, cészár.

NÉRO Miért nem vinnyogsz?

SENECA Őreg vagyok, császár.

NÉRO S te, Paulina? Miért nem zokogsz?

PAULINA Mert Seneca nem szereti, ha sírok. Előtted amúgy se sírnék.

NÉRO Gyűlölsz?

PAULINA Szeretem Senecát.

NÉRO Tehát gyűlölsz. . . Könyörögj hozzám, hogy kíméljem meg a férjed életét.

PAULINA *(Senecára néz, az nem mozdul)* Könyörgöm, cészár.

NÉRO Büszke asszony vagy, Paulina. Térdepelj hát le!

POPPEA Ne pimaszkodj, kutyuli.

NÉRO Hozzád vágom a sarumát. No, Paulina, térdepelj hát le. *(Paulina letérdepel)* Seneca kegyelmet kap.

PAULINA *(feláll)* Köszönöm, cészár.

NÉRO Egy egész napra.

SENECA *(kézen fogja Paulinát)* Hosszú idő, császár.

NÉRO Nagyon. Csak nem a halál kapuja előtt.

SENECA Az én halálom a te haláloed, Néró.

NÉRO *(szigorúan)* Világosabban, Senecám.

SENECA Egy újabb bűn előrehozza a végedet, Néró.

NÉRO Észre sem fogják venni, s egyszer csak nem vagy.

SENECA Minél nagyobb bűnöket követsz el, annál kevesebb idő marad.

NÉRO Téged megöletni olyan nagy bűn? *(Nevet)* Hiű vagy, Seneca. . . Kihirdettetem, hogy összeesküvő voltál.

SENECA Nem hiszik majd el.

NÉRO A nép hiszékeny.

SENECA Különös módon a nép mindig megérzi, amikor a császár ártatlant ölet meg.

NÉRO Na és? A nép türelmes. . . Agrippinát olyan rég ölettem meg, hogy már alig emlékszem, s mégis én vagyok a császár.

SENECA A nép helyzete rohamosan romlott!!!

NÉRO Ismerem a római népet, Seneca. Elárulok neked egy titkot: az én életem egyetlen kísérlet. . . Látni akarom, Seneca, hogy mit bír el a te római néped. Hogy meddig mehetek el. . . Minden császár, aki követ majd engem Róma élén, áldani fog ezért a kísérletért.

SENECA S a nép átkozni fog.

NÉRO Arra köpök. . . Az aztán igaz, hogy jól forog a nyelved, Seneca. Titeket, filozófusokat mindig valami nagy veszély közvetlen közelében kellene tartani, hogy valami igazán hasznosat is kiagyaljatok. Jót tesz a veszély az eszednek, Seneca.

SENECA Köszönöm, császár.

NÉRO Fáradt vagyok. Nálatok alszunk, Seneca.

SENECA Megtisztelsz, Néró.

NÉRO Mi lenne, ha megöletnél?

SENECA Ezen még nem gondolkodtam, császár.

NÉRO Mégis... Meg sem fordult az agyadban ez a gondolat? . . . Nem láttál magad előtt átvágott torokkal? He?

SENECA Költő vagyok, császár.

NÉRO Na és? En is az vagyok.

SENECA Nyugodtan alhatsz, császár.

NÉRO Érdekes, hogy megbízom benned. Különös... Azt hi-szem, ismerlek. Ma, érted, Seneca, ma először mutattad az igazi arcodat... Ezek szerint minden embernek, aki a környezetemben él, két arca van. . . Hogy kívánhatod, Seneca, hogy ne hibázzak, amikor a környezetemben élő emberek, eme tehén kivételével, nem mutatják meg nekem az igazi arcukat?

SENECA Félek a haláltól, császár.

NÉRO Ezek szerint mindet halálra kell először ítélnem, hogy számíthassak az őszinteségükre? Hol látsz kiutat, Seneca?

SENECA Sötét van, Néró. Soha Rómában ilyen sötét nem volt, mint most.

NÉRO Akkor?

SENECA Szívós munkával menteni a menthető.

NÉRO Fáradt vagyok, Seneca.

SENECA Fialat vagy.

NÉRO Unom, Seneca. Hidd el, néha a saját halálom sem izgat, Seneca Nem rólad van szó! Rómáról.

NÉRO Ugyan. Nem Róma fáradt, hanem én.

SENECA Róma beteg. Meg kell menteni.

NÉRO Mentse, aki érti a mentését.

SENECA Mentse, aki beteggé tette.

NÉRO Mit kívánsz tőlem?

SENECA Semmit, császár. Én semmit. Róma.

NÉRO *(hirtelen)* Tudod, hogy abnormális vagyok?

SENECA Hallottam erről.

NÉRO Es mi a te diagnózisod? Abnormális-e a császár, vagy nem abnormális a császár?

SENECA *(derűsen)* Elfelejtetted, Néró, hogy én tanítottalak.

NÉRO Tehát?

SENECA Játsszol, Néró. Rómával, velünk, mindenkivel.

NÉRO Tehát normális vagyok. Ennek örülök... Grimaszkodni van kedvem. *(Grimaszkodni)* Jó, hogy normális vagyok. Nagyon jó érzés. *(Kiönt egy edény bort a földre)* Azt hittem, hogy hal úszik a boromban. Biz' isten. *(Röhög)*

SENECA Játssz csak, Néró. . .

NÉRO *(felugrik, ordít)* Nem játszom. . . Hátha beleőrültem, Seneca, a képmutatásodba? Hátha a te képmutatásod rontott el engem? Hátha a ti képmutatások rontott el véglegesen. . .

Az anyámé, a Britannicusé, a tied, a tietek??? Hátha ártatlan vagyok? Mit szólsz ehhez? A császár, akit teljes képmutatás vesz körül, nem felel a tetteiért! . . . (Üvölt) Megöltem anyámat, ti bólogattatok, vízvezetékét építettem, ti bólogattatok!!! Felleptem a cirkuszban, ti bólogattatok! (Hörög) Te is, Seneca, te is. . . Ne tagadd! Mindenre bólogattatok, tehát minden egyenlővé vált. Nincs jó már, és nincs rossz. Ártatlan vagyok. Ti tettetek azzá, amivé lettem. (Elájul)

POPPEA Isten, Isten! Segítség, rosszul lett Néró. . .

SENECA Paulina, rohanj vízért és orvosért! . .

NÉRÓ (felül és vihog) Kutya bajom.

POPPEA (megcsókolja) O, császár... Úgy megijedtem... Miért csinálsz ilyeneket?

NÉRÓ Szórakozom. (Hirtelen, súllyal) Seneca ? Nem mondasz semmit?

SENECA Bűnös vagyok, császár. A mosolyaimért.

NÉRÓ Gyere ide! (Seneca megáll Néró előtt, Néró megöleli) A mosolyaidért... Menjünk aludni! (Néró és Poppea kézen fogva elindulnak) Még annyit, Seneca: úgy készülj, hogy holnap reggeltől estig te parancsolsz.

SENECA Nem értem, császár.

NÉRÓ Mit nem értesz? Holnap te vagy a császár. Ha valami keveset is sikerül javítani a helyzeten, megkegyelmezek neked. Ez jó játék, nem?... Paulina, hívd a katonáimat a hálóterem elé. Jó éjt!

Kimennek. Néhány pillanatig csend. Balról bejön Vicius és Appius. Hallgatóznak

VICIUS Elmentek.

APPIUS El.

VICIUS Néró ma itt alszik.

APPIUS Itt ? Hogy merészel?

VICIUS Részeg. Részegen én is mindent merek ... Egyszer beugrottam egy ellenséges hadi szekerbe.

APPIUS És?

VICIUS Eltörött a bokám. Meg kitüntettek.

APPIUS Néró gyáva.

VICIUS Rosszabb. Kiszámíthatatlan.

APPIUS Add nekem a törőd! Holnap este visszaadom.

VICIUS Fiatal vagy. Kár érted.

APPIUS Seneca nevelt, tanított. Nem érted?

VICIUS Értem, értem. . . Jártál vívni?

APPIUS (büszkén) Kitüntetésem van.

VICIUS S akkor miért nincs törőd?

APPIUS Seneca megtöltötte. Filozófus nem viselhet tört.

VICIUS Szegény, naiv Seneca.

APPIUS Mindegy, ő így tanított.

VICIUS Öltél embert, bárha gondolatban is?

APPIUS Soha.

VICIUS Barátkozz holnapig a gondolatokkal! Másként nem tudod megtenni.

APPIUS Igyekszem.

VICIUS Ügyelj, nagyon jó vívó... Ne szemből támadd! APPIUS Seneca szerint a harcban csak szemből lehet támadni. VICIUS Szegény, szegény okos Seneca. Patkányokat nem szemből öl az ember. Különböztet itt nincsenek törvények.

APPIUS Akkor hátulról?

VICIUS Igen. A lapocka alá. Ügyelj, nehogy a csontot találd! (Hátat fordít Appiusnak, mutatja) Ide kell, ni. Ha nem, másodikat már nincs idő szűrni.

APPIUS Te... Igen... Te miért nem?...

VICIUS A törömet sem tudnám lecsatolni előtte, s már fel is koncolnának. En vagyok a kedvenc... Tehát engem figyelnek a leginkább a nem annyira kedvencek. Meg gyermekeim is vannak.

APPIUS Én árva vagyok. Seneca neveltetett.

VICIUS Csak fiatal. Ha nem esik össze, azt jelenti, hogy nem sikerült. Akkor rohanj.

APPIUS Add a törödöt. (Vicius leoldja a törét és átadja) Köszönöm. Szép tör. Nagyon szép tör. Jó éjt, Vicius ! Holnap! (Ki, jobbra)

Vicius néhány lépést sétál, aztán leül az egyik heverőre. Belenéz az egyik pohárba. Iszik. Balról bejön Spector

SPECTOR Mulatsz?

VICIUS Kérsz te is?

SPECTOR Köszönöm. Maradj csak egyedül a bűnben.

VICIUS Ez nem bűn.

SPECTOR Kinek az, kinek nem az. Hol a törőd?

VICIUS Elhullattam.

SPECTOR Hol?

VICIUS Hülye kérdés. Ha tudnám, hogy hol, felvettem volna.

SPECTOR Nagyjából hol?

VICIUS Meg akarod keresni? Mi vagy te? Leltáros?

SPECTOR Hol a törőd?

VICIUS És neked miért fontos?

SPECTOR A császár alszik. Tudnom kell, hogy a török merre mászkálnak.

VICIUS A fűben van, Spectorám.

SPECTOR Merre?... Izé, . . Nagyjából merre?

VICIUS Valahol úgy bal felé.. .

(Spector négykézlábra áll. Keres a fűben)

Inkább mégis jobbra. . . Ott, ott valahol. Megvan?

SPECTOR (négykézláb mászik. Fújtat) Nincs.

VICIUS Keresd jobban! (Spector mászik a bokrok között) I.

KATONA (balról bejön a II. Katonával) Mi az, Spector, ege-részel?

SPECTOR (felegyenesedik) Ez a Vicius elvesztette a törét. I.

KATONA Tedd, hogy keresse meg !

VICIUS Spector nekem nem parancsol. Ezt ő is tudja.

SPECTOR Illő, hogy minden katona megkeresse az elvesztett törét.

VICIUS Megkeresed te helyettem.

I. KATONA Van bor?

VICIUS (egy edényt nyújt neki) Nesze. Igyál.

SPECTOR Szolgálati idő alatt tilos.

I. KATONA Menj, költsd fel a császárt, és jelentsd neki. Majd jól

seggbe rúg.

SPECTOR Szörnyű, hogy szegény császár milyen emberekkel van

körülvéve.

VICIUS Ahogy így elnézlek, tényleg az. . . Igyál, Spector.

SPECTOR Nem iszom. A császár alszik. Nekem kell ébernek lennem. Valaki mindig éber kell legyen.

VICIUS Senecánál vagyunk, Spector . . . Se-ne-cá-nál. Itt béke van.

Igyál nyugodtan. . . Holnap úgyszólván száműzetésbe mész. SPECTOR

(nevet) Dehogy megyek... Dehogyan. . .

VICIUS Kételkedsz a császár szavában?

SPECTOR (kínban) Nem gondolta komolyan. . . Viccelt a császár.

VICIUS Mikor láttad utoljára viccelni a császárt?

SPECTOR Meg aztán ő is tudja, hogy ártatlan vagyok.

I. KATONA En a te helyedben jól berúgnék.

II. KATONA Láttatok Senecát?

I. KATONA Mind láttuk.

II. KATONA Jó volt látni az arcát... Nyugalom volt az arcán.

VICIUS Te, Spector, szerinted Néró normális?

SPECTOR Mit akarsz tőlem, Vicius?

VICIUS Egyszerű : szerinted Néró, a császár Néró, a hatalmas

Néró épeszű?

SPECTOR Néró a császár. Tehát kizárólag normális lehet. VICIUS

Teszerinted minden császár normális?

SPECTOR Szigorúan.

VICIUS Keresd meg a törömet!

SPECTOR Majd te holnap. . . Másképp felelni fogsz.

VICIUS Tehát egy ember már attól normális, hogy császár.

SPECTOR Hagyd abba. Jobban ismerhetsz annál, mintsem hogy

elszóljam magam, mint egy kamasz.

VICIUS A császár aláírta a parancsot. Letagadta az aláírást. És

teged száműzetésbe küld. A császár igazságos?

SPECTOR Feltétlenül!

VICIUS Akkor te holnap száműzetésbe mész. A császár igazságos?

SPECTOR Hagyd abba... Te is felelsz majd az elvesztett törődért.

VICIUS Tehát a császár bármit tesz, mindenben igaza van.

SPECTOR Mindenben.

VICIUS Tehát a császár ölhet is.

SPECTOR Ha úgy látja jónak.

VICIUS Te sem végzed ágyban, Spector.

SPECTOR Nem értem, miért bántasz, Vicius.

I. KATONA Itt a jó bor, s ti meg kötöttök. Gyertek inni. VICIUS

Jövök.

II. KATONA Érdekes nap volt ez.

I. KATONA Hosszú.

II. KATONA És nekem volt igazam.

I. KATONA Miben, öcskös?

II. KATONA Amiről beszéltünk. . . Senecáról. . .

I. KATONA Ahá.

II. KATONA Hogy sír-e?

I. KATONA És nem sírt. . . Igaz, megbocsátottak neki.

II. KATONA Egy napig.

I. KATONA Várjuk meg a holnapi napot. Holnap sírni fog.

Vicius szembeönti egy pohár borral. Csend. I. Katona és Vicius röhögni kezd

II. KATONA Nem sír. Seneca többet nem sír. Kiszáradtak a könnyei. Már senki sem árthat Senecának ... Láttam az arcát . . .

A többiek, Spector kivételével, isznak. Sötétség

L Katona és Spector röhögve henteregnek. Hátról megjelenik Néró. Mindenki vigyázza dermed. Néró eltűnik. I. Katona és Spector újra röhög. Megjelenik Néró. Újra vigyázza állnak. Néró eltűnik. Újra röhögés. Hirtelen újabb vigyázállás. Pedig Néró nincs sehol

Függöny

II. RÉSZ

1. kép

Seneca kertje. Középen hatalmas karosszék áll. Jön Seneca és Néró hátulról

SENECA Jó reggelt, császár.

NERO Jó reggelt, császár.

SENECA Hogy aludtál, császár?

NERO Sehogy... Részeg voltam, amikor elváltunk. Aludni akartam, de Poppea nem hagyott : szerelmeskedni volt éppen kedve. Senecám, meg kellene szabadíts engem ettől a . . .

SENECA Hagyd, császár. Te választottad őt.

NERO Behálózott. Eszre sem vettem, s már a bőröm alatt is megteltem Poppeával. . . De nem untatom tovább a császárt.

SENECA Ragaszkodsz ehhez a játékhhoz, császár?

NERO Ragaszkodsz az életedhez, Seneca?

SENECA Akkor kezdjük.

NERO Várj, előbb öltsd magadra a császári tógát. *(Tógát cserélnék)* Jól áll neked a császári tóga.

SENECA Ne hízelegj, Néró.

NERO Császár, én őszinte leszek estig. Tényleg jól áll rajtad ez a vacak.

SENECA Hívjuk be a katonákat!

NERO Igenis, császár. De te menj, ülj a karosszékbe! A császár ülve fogadja híveit.

SENECA *(leül)* Hívd hát be őket.

NERO *(kikiált)* Katonák ! . . . Ide mind !

(Lábdobogás hallatszik. Befut Vicius, L Katona, II. Katona, hátul pedig Spector)

Állj!... Ide figyeljete! Ma reggeltől ma estig ő a császár.

(Senecára mutat)

SPECTOR *(vihog)* Jó... Ez aztán jó... Hehehe. . .

SENECA Tíz botot neki ! Gyorsan!

I. KATONA *(kituszkolja maga előtt a rémült Spector)* Gyere, komám !

(Ütések hangja. Senki nem mozdul. Visszajön Spector és az I. Katona)

SENECA Fáj, Spector?

SPECTOR Nem fáj, Seneca.

NERO Nem fáj, császár.

SPECTOR Nem fáj, császár.

SENECA Még tűzet ! Hamar ! Nem szeretem a hazugságot. I.

KATONA Repeta. *(Kívísi Spector. Csend. Visszajönnék)*

SENECA És most, Spector, röviden számolj be a birodalom leg-
égetőbb bajairól.

SPECTOR *(papiruszt vesz elő, olvas)* Egy. A vízvezeték építése, illetve a régi lakások lebontása. Kettő.

SENECA Állj ! Mi itt a baj?

SPECTOR Néró, a császár, vízvezetéket építtet az Aventinus tövében. A vízvezeték útjában néhány száz ház áll. A házak felét már lebontattuk. A régi házak lakói nem hajlandók elfoglalni a császár adományozta új házakat. Ragaszkodnak régi lakásaik-hoz.

SENECA Hol kapnának új telket?

SPECTOR Alig kívül a városon.

SENECA Miért kell a vízvezetéket rávinni a házakra? SPECTOR Ahhoz, hogy a vízvezeték fala egyenes legyen, vagyis hogy szép legyen. Rómához méltó.

SENECA A vízvezeték nem szép kell legyen, hanem vizet kell szállítson. Kerülje ki a vízvezeték a házakat.

(Néró felszisszen)

Tessék?

NERO A császár a vízvezetéket Róma népének építteti. A császár elvár ennyi áldozatot Róma népétől.

SENECA Mutass kézzelfogható eredményt, s Róma áldozni fog.

NERO A vízvezeték.

SENECA Mikorra készül el a vízvezeték?

SPECTOR Körülbelül tíz év múlva. De ezt senki sem tudja biztosan.

SENECA Parancs : a vízvezeték építői kötelesek kikerülni a házakat. Az építkezés vezetője személyesen felel. A fejével felel. Azonnal intézkedj. *(Spector kifut)*

NÉRÓ Fáradt vagyok. Engedd meg, hogy leüljek, császár.
SENECA Gyere mellém!
NÉRÓ Nem, csak ide a földre.
SENECA Meddig játsunk, Néró?
NÉRÓ Ameddig a paráz az égen van, császár.
SPECTOR (*befut balról*) Futárt indítottam.
SENECA Jól van. Tovább.
SPECTOR (*olvas*) A parthusok bekerítették egyik csapatunkat délen. A császár parancsára nem küldtünk felmentő sereget.
SENECA Miért?
SPECTOR Néró azt mondta . . . — (*Néró felé*) bocsáss meg, Néró! „vágják ki magukat a koszosok”.
SENECA Parancs: azonnal felmentő csapat indul erőltetett menetben.
SPECTOR Igenis. (*Kifut*)
NÉRÓ Hiba.
SENECA Micsoda?
NÉRÓ Miért hagyták magukat bekeríteni?... Dögöljenek meg!
SENECA Sok száz római katonáról van szó, *Néró*.
NÉRÓ Na és? Van elég katona Rómában. Nincs mivel etetni őket, annyian vannak.
SENECA Minden római élete fontos.
NÉRÓ Kezdő vagy, Seneca.
SENECA Hallgass, Néró!
NÉRÓ (*vigyorog*) Igenis, császár.
SPECTOR (*bejön balról, fújtat*) Lovas futár indult.
SENECA Fáradt vagy?
SPECTOR Rég nem dolgoztunk ennyit.
SENECA Tovább. Tovább.
SPECTOR (*olvas*) Négyszáz embert záratott börtönbe a császár, mert verekedéssel megzavarták a gladiátorok küzdelmét. A hozzátartozók akadályozzák a forgalmat a börtön előtt.
SENECA Hol verekedtek össze?
SPECTOR A cirkusz nézőterén. Más-más gladiátornak szurkoltak. A császár az egész szektor hűvösre rakatta.
SENECA (*derűsen*) Engedjétek szabadon őket.
SPECTOR Igenis.
SENECA Elrendelem a véres látványosságok számának csökkentését. A részletes tervet később beszéljük meg. Szaladj! SPECTOR Igenis! (*Kisétál*)
NÉRÓ Szabad szólnom, császár?
SENECA Mondd, Néró!
NÉRÓ Ha csökkented a játékok számát, Rómát szétszedi a nép császárostul, Fórumostul, sőt költőstül együtt.
SENECA Az első intézkedések óvatosak lesznek.
NÉRÓ A nép érzékeny a cirkuszaira... A császár nem lesz bolond bezáratni a cirkuszokat. . .
SENECA A baj ott kezdődik, amikor túl sok vért mutatsz az embereknek.
NÉRÓ A baj ott kezdődik, amikor az emberek a Fórumon ténferegnek. Amikor nincs cirkusz.
SENECA Egyszer csak el kell kezdeni a szenvedélyeket helyes irányba terelni, Néró.
NÉRÓ A nép őrjöng cirkusz nélkül. Hagyd békén a nép cirkuszait, s a nép békén hagy téged. Ezt Néró mondja neked.
SENECA Köszönöm a tanácsot, Néró. De azért csökkenteni fogom a látványosságok számát. Minden császárnak vállalni kell bizonyos kockázatot.
NÉRÓ Könnyű neked. Te ma kiadod a rendeletet, holnap meg majd már engem akarnak széttépni dühükben. Könnyű úgy hősnek lenni, ha nincs holnap. Nos?
SENECA Hallgass, Néró! Állandóan zavarod az uralkodót. A következményeket pedig vállalom.
NÉRÓ Holnap. (*Vigyorog*) Holnap, császár? Nincs holnap. Csak ma van. Csak ma.
SENECA Ha zavarsz, elvitetlek.
NÉRÓ Engem? . . . Hová?
SENECA Be a házba. S csak este jöhetsz elő, a játék végén. NÉRÓ Kérlek, császár, hagyd meg nekem a szólás jogát. Seneca, én is gyakran meghallgatlak... Ne tagadd le. Szeretek beszélni.
SENECA Te kit játszol?
NÉRÓ Az leszek neked, ami te vagy nekem. Ez az.
SPECTOR (*bejön balról*) Elrendeltük a városban levő cirkuszok vezetőinek összehívását. Talán a jövő hónapban van egy ilyen nap, amikor mind Rómában lesznek, de ez még nem biztos.
SENECA (*dühösen*) Tovább!
SPECTOR Galliában éhség dül légióink soraiban. Sürgős segísre van szükség. A kérdés nyitott. (*Összehajtogatja a papi-ruszt*)
SENECA Hány katona éhezik?

SPECTOR Néhány ezer. Pontosan nem tudják az alakulatok helyét.
SENECA Pontos számot kérek!
SPECTOR Pontos számot senki sem tud mondani. Gallia messze van, császár.
VICIUS Háromezren felül van az éhezők száma.
SENECA Biztos ez, Vicius?
VICIUS Igen, császár. A katonák között hallottam.
SENECA Szárazföldön mennyi idő az út?
VICIUS Néhány hét.
SENECA Tengeren?
VICIUS Néhány nap lehet... Jó szélben... Jó hajóval. SENECA Azonnal indítsatok el tíz hajót... A város tartalékait igényeljétek! Rohanj, Spector!
SPECTOR Rohanok. (*Kisétál*)
NÉRÓ Most szusszanhatsz, császár.
SENECA (*feláll a karosszékéből, sétál fel-alá*) Nem, nem, nem. . . Minden ember drága. . . Minden katonára szükség van. . . Minden házra szükség van. Nem éhezhetnek csapataink!!!
NÉRÓ (*cinikusan*) Gallia messze van.
SENECA Ezért ki felel?
NÉRÓ Valaki Galliában. . . Érzed, császár?
SENECA Mit?
NÉRÓ A keserű ízt a szádban. . . A tehetetlenség dühét a halántékom alatt.
SENECA Valakinek bűnhődnie kell, Néró ... Háromezer katona éhezik.
SPECTOR (*bejön, leül a földre*) Fu... Futárt küldtem... A hajótulajdonoshoz. Kész.
SENECA Kelj fel.

Spector feláll

Mit tudsz a kenyérről?

Spector Néróra pislant

Hol tűnt el a katonák kenyere?
SPECTOR Nem tudom, ki a bűnös, császár.
SENECA Tudnom kell, ki a bűnös. Nem élhetünk büntetlen bűnösök között.
VICIUS A szállítmány el sem indult, császár... Katonák vizsgálják át a szekereket... Nem indult szállítom any Galliába hó-napok óta.
SENECA Valaki ellopta a katonák ételét. Valaki bűnhődni fog.
NÉRÓ (*játsszik, Seneca hanghordozásával beszél*) Ó, császár, csak ne siesd el a dolgot... Bölcsesség, bátorság, mértékletesség... Bizony botor dolog egy elavult lopás bűnbakját keresni, aki ki tudja, ki lehet... Hát tégy le szándékodról, császár. Az ügy reménytelen.
SENECA Spector!
SPECTOR Igenis.
SENECA Mondd el, amit tudsz.
NÉRÓ (*felugrik, ordít*) Én, én, én... nem küldtem el a szállítmányt. En, mert kevés a pénz, és sok a katona... Mert nem... Nem volt kedvem elküldeni Galliába azt a sok mindent... Mit... Mit nézel?... Mit nézel?? Mit nézel?
SENECA Ne ess ki a szerepedből, Néró. (*A katonákhoz*) Fogjátok meg!
NÉRÓ Megőrlélt?
SPECTOR Ne... Ezt ne!!! Nem jó vége lesz! . . . Neeeee ! SENECA Katonák, fogjátok meg!

Senki nem mozdul

Háromezer katona éhezik!... Fogjátok meg!!!
NERO Ne rontsd el a játékot, Seneca... Ne próbáld durvítani. . . Ne feledd, én játszom, nem te! . . . En!
SENECA Kötözzétek meg!

Senki sem mozdul

Bűnös vagy, császár, és sérthetetlen... Gonosz játékot eszel-tél ki. Császárosdít játszatsz velem, s közben nem teljesítik a parancsaimat.
NÉRÓ Arról nem volt szó, hogy ellenem fordulsz.
SENECA Arról sem volt szó, hogy tömeggyilkos vagy.
NÉRÓ Nem öltem soha senkit.
SENECA Vége a játéknak. (*Feláll*) A császár lemond.
NÉRÓ Nem. A játék folyik tovább. Csak én sérthetetlen vagyok. Ezt ne felejtse el!

SENECA Ha a bűnös büntetlen marad, a játék értelmét veszti.
NÉRO Nincs más utad.
SENECA Tehát muszáj játszanom. Kényszerítesz?
NÉRO Kérlek. Te használni akarsz Rómának. Itt a kitűnő alkalom.
Tekints el az én kivégzésemről — amire pedig kíváncsi lennék
—, és gyógyítsd a te beteg Rómádat. Minden parancsodat
teljesítik, erre esküszöm.
SENECA Négy parancsot adtam. Most várjuk az eredményt.
Meddő dolog várni. Várni. . .
NÉRO Unalmas, nem?
SENECA Az.
NÉRO Mondtam én, császár, hogy unalmas.

Jön Paulina

PAULINA Seneca, enned kell. Megfájdul a gyomrod. (*Nérohoz*)
Üdv, császár!
NÉRO Üdv, császárné! Ma Seneca a császár. . . Nagyon ügyes,
csak egy kicsit szeleburdi. . . Az én asszonyom hol hagyta?
PAULINA Alszik.
NÉRO Kérlek, költsd fel. Látni szeretném.
PAULINA Azonnal szólok.
SENECA Gyere velem te is! Majd eszünk valamit. (*A katonák-hoz*)
Menjetez enni ti is.

Vicius, Spector és a két katona kifelé indul

NÉRO Spector! Vissza!

Atöbbiek kimennek, Spector a színen marad

Ülj le, Spector. . . Oda a földre, a császár lábaihoz.

Spector leül

Kezdjed!
SENECA Mi ez?
NÉRO A játék része. Kezdjed!
SPECTOR A császár kérdez. . . A császár szokott kérdezni. NÉRO
Te kérdezd: az egészséged jó, császár? (*Senecához*) Civil-ben
orvos, tudod?
SPECTOR Az egészséged jó, császár?
SENECA Köszönöm, Spector.
SPECTOR Mondom, hogy a császár kérdez. Én csak válaszolok. . .
Neveket nem mondom. Csak igent és nemet.
SENECA Mi újság Rómában?
SPECTOR (*felhúzza a vállát, hallgat*)
NÉRO Nem jó a kérdés... Segíthetek?
SENECA Kérlek. Én ehhez nem értek.
NÉRO Valami gyanúsat hallottál?
SPECTOR Igen.
NÉRO Valami nagy ember?
SPECTOR Nem.
NÉRO Sok ember?
SPECTOR Igen.
NÉRO A rómaiak?
SPECTOR Igen.
NÉRO Nagyon nyugtalanok?
SPECTOR Igen.
NÉRO A cirkuszi verekedés miatt?
SPECTOR Igen.
NÉRO A helyzet nagyon súlyos?
SPECTOR Nem.
NÉRO Folytasd te, császár!
SENECA A piacon átmentél? ,
SPECTOR Igen.
SENECA Van mit enni... Láttál sok ételt?
NÉRO Nem.
SENECA A katonák éhezése kitudódott?
SPECTOR Igen. SENECA
Sokan tudják?
SPECTOR Nem.
SENECA Az a kevés tőled tudja? . . . A barátaid tudják? SPECTOR
Igen.
SENECA Te nemcsak besúgó, hanem kisúgó is vagy?
SPECTOR Nem.
NÉRO Ne felejtse el a száműzetést! Holnap hajnalban indulsz!
SPECTOR Igenis. (*Kimegy*)
SENECA Miért bántod?
NÉRO (*ideges*) Ideges... Egy idő után minden informátorom
idegbeteg lesz. Gyógyíthatatlan. (*Nevet*) Ezelőtt három hónap-

pal az egyik eljött hozzám, és feljelentette saját magát. Hogy ő
csúnyákat kezd gondolni az utóbbi időben rólam. . . SENECA Mit
tettél vele?
NÉRO Mit tehettem? Vidékre küldtem. Őrizet mellett.
SENECA Éhes vagyok... (*Kiált a ház felé*) Paulina!

Paulina és Poppea, kezükben egy-egy tál étel, jönnek a ház felől

POPPEA Szervusz, kutyuli... Hogy aludtál?
NERO Ezt hagyjuk.
PAULINA Hová térítsek?
SENECA Csak a földre... Nem megyünk be. Jobb itt a levegőn!
NERO Ül le, Poppea. Biztosan fáradt vagy a sok alvástól.

Poppea leül

SENECA (*leül a földre az ételek mellé*) Egyetek. . . Poppea, te is.
POPPEA Rosszkedvű vagyok... Ez a pimasz már nem szeret.
NÉRO Hagyd már abba a siránkozást! Egyél! (*Esznek*) SENECA
(*kézbe vesz egy darab húst, aztán leteszi*) Jó étvá-
gyat, Néro!
NERO (*fal*) Van. Jó ez a comb... Ez a tehén főzni sem tud. . .
Nagyon jó ez a comb. . . (*Senecára néz*) Nem eszel? . . . Igen . . .
(*Röhögni kezd*) Igaz... A légiók éheznek... Néro zabál, és a
légiók éheznek... Jó.
SENECA Róma éhezik.
NÉRO Van cirkusz.
SENECA Nem ehetnek cirkuszt.
NÉRO Egyék meg egymást!
SENECA Menj ki közéjük!
NÉRO Egyenek füvet! (*Zabál*)
SENECA Azt parancsolom, hogy menj ki közéjük, egyedül. NÉRO
(*leteszi a húst, megtörli az arcát*) Egyedül?
SENECA Egészen egyedül. A piacra.
NÉRO Félek.
SENECA Nincs mitől. . . A római nép türelmes.
NÉRO Igen, igen, amikor katonákkal vagyok.
SENECA Azt mondtad, egész életed kísérlet... Rajta: ez a döntő
lépés.
NÉRO Kimegyek... Ki is megyek. Egyedül. (*Hirtelen kifut balra*)
POPPEA (*kiált*) Néro ... Császár. . . Császár! . . . Ne menj! . . . Ne!
PAULINA Nyugodj meg, Poppea! Nem nyúlnak hozzá: senki sem
örült meg, hogy megérintse a császárt. . .
POPPEA Nem vagyok nyugtalan... Kutyuli tud vigyázni magára.
Azért kiáltottam, hogy hallja, hogy mennyire aggódom miatta.
Értesz engem, ugye?
PAULINA Persze, Poppea.
SENECA Hagyjatok magamra.
PAULINA Nem ettél semmit.
SENECA Később.
PAULINA Jó, Seneca. (*Kimennek Poppeával*)
SENECA (*kikiált*) Spector!
SPECTOR (*befut*) Igenis.
SENECA Néro most lép ki a kapun. Kövesd!
SPECTOR Néro egyedül. . . Megörült?
SENECA Kövesd észrevétlenül.
SPECTOR Fizetség?
SENECA Száműzetés elmarad.
SPECTOR Rohanok. (*Kifut*)
SENECA (*előrejön*) Nem hittem, hogy ki mer menni. Hisz *gyáva*.
Gyáva és meggondolatlan és gyanakvó és önző és kiszá-
mithatatlan és gyilkos. És császár. Ha van isten, széttépi.

Sötétség

2. kép

A szín nem változott. Seneca a karosszék eléült ül a földön, és arcát a fény felé tartja

SPECTOR (*berohan balról*) Jön Néro. . .
SENECA (*felugrik*) Mondd, hamar! . . .
SPECTOR A kerted fala mellett ült egy bokorban egész idő alatt.
Nyúszított, csóválta a fejét, kétszer is felállt, indulni akart, de
aztán visszakuporodott.
SENECA Semmi egyéb híred nincs?
SPECTOR Nem jól kérdezel, császár. . .
SENECA Hírt mondtam, nem információt... A Parancsaim? . . .
SPECTOR Még semmit sem tudunk, császár.
SENECA Elmehetsz! Ahogy valami híred van, gyere. . .

Spector kimegy. Csend

NÉRÓ (*bejön balról, megszagattott ruhában, lázban beszél*) Seneca. . . (*Ordít*) Senecal. . . A piacról jövök. . . A legveszélyesebb helyről jövök... Egy koldus felismert . . . Ujjongott a tömeg! . . . Egy állapotos asszony elájult. . . A kezemet csókolták, sírtak . . . A kezem vizes a csókjaiktól... A ruhámat akarták letépní imádatukban... A hangomat akarták hallani... Beszéltem hozzájuk, azután szavaltam nekik... Leírhatatlan volt a hatásom rájuk, Seneca... Imádunk, császár — ordították... Isten vagy, császár. . . Isten vagy!! . . Tied vagyunk, császár. . . (*Leül a földre, derűsen*) Nézd, szétépték a ruhámat. (*Hanyatt dől a földön*) Elfáradtam.

SENECA (*szárazon*) Pihenj, Néró!
NÉRÓ Seneca, te nem ujjongsz? Nem hat rád ez a hatalmas győzelem? Róma szeret... A te Rómád szeret. Hitted volna?
SENECA Nem hittem volna. Nem is hiszem.
NÉRÓ Kétkedsz a szavamban, császár? Ne sérts meg!
SENECA Te játszol, Néró. Semmi sem igaz.
NÉRÓ Nem bántatsz meg ennyire, császár. Ott voltam... Igenis kint voltam a piacon. . . (*Sír*) Esküszöm, Seneca, hogy kint voltam a piacon. . . hogy ünnepelek.
SENECA Semmi sem igaz! Egy bokorban kuporogtál.
NÉRÓ (*elröhögi magát*) Igaz... Nem volt merszem kimenni. Egyetlen kölyök látott meg, megdobott egy kavicsal, aztán elszaladt. A piacon elájult egy asszony, feldőlt egy borosedény, mindenki ordított, a kölyök meg megdobott egy kavicsal, és szűrt a bokor. Érted ezt, Seneca?
SENECA Megparancsolom, hogy hallgass!
NÉRÓ Ūlj a trónra, császár!
SENECA (*teül*) Elvárom tőled, hogy estig ne hazudj. Őszinteséget ígértél, ne feledd!
NÉRÓ Semmivel sem hazudtam többet, mint te a mosolyaiddal. Szinte rászáradt a mosoly a szádra. . . Pfüj!
SENECA Nem öltem meg senkit. Mosolyogtam, mert az agyam tudta, hogy fennmaradásomhoz mosolyognom kell. Mert te csak mosolyt akartál látni.
NÉRÓ Nem igaz, szomjaztam az őszinteséget.
SENECA Amíg melléd nem társult a bűn. . . Az első elkövetett bűn után csak mosolyt akart habzsolni a szemed.
NÉRÓ Nem igaz! Te neveltél... Ismertél... Hát miért nem ordítottál az első bűn napján, és mosoly helyett miért nem viccsítottál?
SENECA Leüttetted volna a fejemet. Már megkeresztelt a bűn akkor.
NÉRÓ Lehet. . . Lehet, hogy leüttetted volna a fejed. De lehet, hogy ennek a te cifra Rómádnak pontosan a te fejedre, a te halálodra lett volna szüksége. Lehet, hogy megtértem volna. . . Hísz öt évig voltam a büntelen császár. . . Ordítani kellett volna! Féltél. Gyáva voltál, Seneca.
SENECA Gyáva voltam, Néró. Ha az élni akarás gyávaság. NÉRÓ Gyáva voltál. Némán nézték a bünt. Mosolyogtál és bologattál.
SENECA Te meg némán követted el.
NÉRÓ Bűnös vagy! Te is felelsz Rómáért, nemcsak én. SENECA A bűnöket te követted el. Én csak hallgattam. NÉRÓ Bűnöket követtem el. Nem tudtam nem elkövetni bűnöket. Fiatal voltam.
SENECA Nem tudtam mást, csak hallgatni. Őreg voltam. Szükségem volt az éveimre.
NÉRÓ S a mosoly?
SENECA Világosabban, ha lehet, Néró.
NÉRÓ A mosoly a szádon? . . . Hallgattál, mert élni akartál. Jó. Logikus. Hát a mosoly??? A hallgatásért már életben hagytalak. Akkor meg miért mosolyogtál?... Hogy jobban hagyjalak élni?... Tehát nemcsak élni, de jól élni is akartál? Igen? Mosolyogtál? Mi ez a mosoly, Seneca? Raadás?
SENECA Raadás volt, császár.
NÉRÓ Legközelebb a szenátusban megtizedelem a mosolygó szenátorokat. Nekem ne vigyorogjanak a pofámba... Látod, Seneca, néha milyen jól forog az agyam.
SENECA Látom, császár.
NÉRÓ Sarokba szorítottalak a vitában.
SENECA Könnyű neked, császár. Igazad van.
NÉRÓ Először mondd ezt nekem, Seneca.
SENECA Először van igazad, császár. (*Csend*) Tovább gondolkodsz, Néró?
NÉRÓ Igen, Seneca.
SENECA Eljutottál már oda, ahova én?
NÉRÓ Még nem. (*Felugrik*) Most igen.
SENECA Látod. Ez az.

NÉRÓ Tehát ez.

SENECA Meg kellett volna. . .
NÉRÓ Ez az. Meg kellett volna gyilkolj. A bűnök idején.
SENECA Igen. Meg kellett volna gyilkoljalak, Néró.
NÉRÓ Nem bántottál, Seneca.
SENECA Költő vagyok, Néró.
NÉRÓ Ennyi?
SENECA Hítem, hogy minden jó lehet. Költő vagyok.
NÉRÓ Sokáig hitted ezt?
SENECA Sokáig, császár. (*Csend*)
NÉRÓ Meleg van itt. Éget a Nap. (*Megtörli az arcát*) Ég a Nap feletted, Seneca. . .
SENECA (*felugrik, sétál fel-alá*) Várni, várni, várni... Néró, neked is ilyen későn válaszolnak a parancsaidra?
NÉRÓ Örökkévalóságnak tűnt az elején. . . Most már megszoktam. . . Várj, császár, várj!
SENECA Nekem kevés az időm, Néró. A Nap halad.
NÉRÓ Hívasd az asszonyokat... Arra jók: az időt tölteni... Kívánom látni Poppeát... Hívhatom, császár?
SENECA Igen, Néró.
NÉRÓ (*kiált a ház felé*) Poppea. . . Paulina. . . Gyertek ki! . . A császár unatkozik. . .
POPPEA (*megjelenik hátul*) Melyik?
NÉRÓ A mai.
POPPEA Szórakoztasd. Bolond.
NÉRÓ Mi van veled, Poppea?
POPPEA Unom ezt a kertet, Néró!
NÉRÓ Menj be a házba!
POPPEA A házat is unom... Ezt a játékot is unom... Különben is Paulina állandóan elrontja, mert nem enged, hogy császárnénak szólítsam.
NÉRÓ S ezért engem bolondozol? Csak hasba rúglak egyszer. No, menj be, és estig bírd ki!

Poppea bemegy

Ez tényleg nagyon szórakoztató volt, ez a Poppea. Néha megfúlok mellette. Az az igazság, császár, hogy unom az ölelését, SENECA Te választottad. Az esküvőn sírtál a szerelemtől. NÉRÓ Akkor úgy éreztem, császár... (*Hirtelen*) Mondd, császár... Más is végiggondolhatja azt a dolgot? Igen?
SENECA A halálodig? Igen. . . Azt hiszem, igen.
NÉRÓ Akkor én. . .
SENECA Akkor te veszélyben vagy, császár. . . Ma én, holnap te.
NÉRÓ Téged senki sem bánt. Csak én.
SENECA Megnyerhetem a játékot.
NÉRÓ Derűlátó vagy, Seneca. Félek... Ma érdekel a halálom.
SENECA Énekelj, császár. . . Félelem ellen jó az ének.
NÉRÓ Igenis, császár. (*Énekel, aztán abbahagyja*) Unom! A saját félelmemet is unom.
SPECTOR (*befut balról, reszket*) Császár, kérdezz!
SENECA Róma lázad?
SPECTOR Nem.
NÉRÓ Phü. . .
SENECA Itt a házamban van valami?
SPECTOR Igen.
SENECA (*nyugtalanul*) Paulinával?
SPECTOR Igen.
SENECA Csak veled?
SPECTOR Nem.
SENECA Poppeával?
SPECTOR Igen.
SENECA Katonák?
SPECTOR (*vigyorog*) Igen.
SENECA Hozzájuk értek? (*Felugrik*)
SPECTOR Nem.
SENECA (*megnyugszik*) No, Néró, mit csinálnak a katonák?
NÉRÓ Elfogták az asszonyainkat, és váltságdíjat akarnak... Hozzám aztán jöhetnek. . . Egy garast sem fizetek Poppeáért. . .
SENECA Dehogy: a katonák leskelődnek a fürdőnél. Igaz?
SPECTOR Igen.
SENECA Hozd ide őket!
SPECTOR Igenis, császár. (*Ragyogó arccal kimegy*)
NÉRÓ Honnan tudtad?
SENECA Ebben az órában fürdik Paulina.

Jön Spector, utána a két katona bűnbánó képpel

SPECTOR Itt vannak, császár... Leskelődtek. Neni is tagadják.
SENECA (*I. Katonához*) Hány éves vagy? I. KATONA Negyven.

SENECA (II. Katonához) Te?

H. KATONA Hűsz.

SENECA Te mentél először?

II. KATONA Együtt mentünk, császár. Én hívtam, mert hallottam a locsizást, s ő jött.

SENECA (L. Katonához) Nem szégyelled a vén fejeddel leskelődni?

I. KATONA Olyan hosszú egy ilyen nap, császár... Meg aztán én nem láttam semmit. Ő felállt a vállamra, és csettintgetett a szájával. Amikor cseréltünk, jött Spector.

SENECA (II. Katonához) Mit láttál?

II. KATONA (térdre rogy) Láttam a feleségedet meztelenül.

SENECA (II. Katonához) Szép volt?

II. KATONA Igen. Nem is mertem nézni.

SENECA Elmehtettek.

L és II. Katona kimennek

SPECTOR A büntetés, császár?

SENECA (derűsen) Elmarad.

Néró felszisszen

SPECTOR Kétszer tíz botot nem adhatnak az öregebbiknek?

SENECA Nem.

SPECTOR S a fizetség?

SENECA Havonként fizetnek vagy információként?

SPECTOR Mikor milyen a császár kedve.

SENECA A büntetéssel együtt az is elmarad. Elmehtesz. . . Ahogy hírt kapsz, rohanj!

SPECTOR Igen, császár. Néró pénzt adott volna. (Kimegy)

NÉRÓ Le kellett volna ütted a fejüket.

SENECA Ez nem bűn.

NÉRÓ Meglesni a császár feleségét?

SENECA Fialat asszony a császár felesége.

NÉRÓ Azt érted el, hogy ezentúl mindig leskelődni fog.

SENECA Soha.

NÉRÓ Ismerem a katonáimat. Meglónék a legyet röptében.

Ezért fejvesztés járt volna, császár.

SENECA Nincs bizalmad az emberekben, Néró.

NÉRÓ Nincs. Ismerem magam.

SENECA Az emberek jobbak, mint te, császár.

NÉRÓ Mert nincs alkalmuk a bűnre, császár.

SENECA Ne is legyen. Az embert ne a bűnre próbáld. A jóra próbáld az embert.

Spector rohan

SPECTOR Hírek, császár... Hírek... Futárok érkeztek...

SENECA Várj... Ne mondj semmit. (Felnéz az égre) A Nap

még ég... Tanúm a Nap... (Ordít) Hívj ide mindenkit!...

Mindenkit! . . . Rohanj! . . .

SPECTOR (üvölt) Mindenki ide! . . . Mindenki ide! . . . Mindenki!

(Kimegy)

SENECA Ott hagytuk abba, Néró, hogy az emberek jók. NÉRÓ Jó a sakál is.

SENECA Meglátod, Róma nem elveszett.

NÉRÓ Kezd izgatni.

SENECA Végre.

NÉRÓ Nem Róma. . . A játék.

SENECA Képzeld, ha te lennél a tét. .

NÉRÓ Én?

SENECA Te. A te életed... Egyszer majd olyat is játszanak...

NÉRÓ Megint jószols?

SENECA Megint számolok.

NÉRÓ Mennyi időt számolsz még nekem?

SENECA Várjuk meg a válaszokat.

NÉRÓ Kegyes vagyok... Ha a négyből csak két parancsod ért valamit, már élsz.

SENECA Szurkolj nekem, császár.

NÉRÓ A halálotat akartam. Ha győzöl, élsz.

SENECA Az én halálom, a te halálot, császár.

Spector befut balról. Mögötte jönnek a katonák és Vicius. Jobbról jön Paulina és Poppea

(Feláll) A játék a végéhez közeleg. Megérkeztek a válaszok a parancsaimra. Ti mind úgy tudjátok, hogy az én létem a játék tárgya... Nem : a játékon Róma forog... Hallgatunk, Spector. .

SPECTOR (tekercset vesz elő) Az első hír... Az van, az... SENECA (felemelt fejjel áll, ősz hajára fény esik) Nos, Spector? SPECTOR A vízvezeték eléri, császár.

SENECA (felordít) Ez az! . . . Meg kell menteni a házakat!... Minden házra szükség van.

SPECTOR A vízvezeték eléri... Eltérítették... Volna... De. .

NERO (vigyorog) De?

SPECTOR Megjelentek azok, akiknek a házat a császár leromboltatta... Pajzsokkal, kövekkel rontottak a többi ház lakói-ra...

Kő kövön nem maradt... A vízvezeték egyenes lesz... Most már semmi sem áll az útjában...

NÉRÓ Halott?

SPECTOR (lehajtott fejjel hallgat)

SENECA Ne hallgass, Spector.

SPECTOR Kétszáz.

SENECA (leül a székbe) Folytasd!

NÉRÓ Várj! . . . (Mosolyogva hajbókolni kezd, előre-hátra, előre-hátra) 0, császár, mitől borult el isteni homlokod? . . . Méltóztass felnézni, ő, legnagyobb császár. Vesd ránk szemed ékét. . . Ugyan miért bankódsz?... Nem hibáztál, császár... S ha hibáztál, fiatal vagy, császár. . . Mit számít az a kétszáz római. . . Nézz ránk: mi mosolygunk. (Mosolyog) És bólogatunk... (Bólogat) Ó, ki is merné haragod magára venni? Te ártatlan vagy! . . . (Üvölt) Te nem lehetsz bűnös!... Kitépjük a nyel-vét annak, aki azt meri mondani, hogy te bűnös vagy... Hogy lehet egy császár bűnös?? (A többiekhez) Mosolyogjunk!

Mind mosolyognak, kivéve Paulinát

Bólogassunk! Bólogassunk!

Mind bólogatnak, kivéve Paulinát

Kiáltuk: Ave cészár. . .

Mind kiáltanak, kivéve Paulinát

SENECA (rekedten) Folytasd, Spector!

NÉRÓ Seneca, amíg el nem felejttem — egy.

I. és II. Katona kioson

SENECA Folytasd, Spector!

SPECTOR A felmentő csapat, amelynek a bajba jutott csapatunkat kellett volna megsegítenie, elindult.

SENECA Tovább!

SPECTOR A csapat, amelyet meg kellett volna menteni, nincs már.

NÉRÓ Elkésett a felmentő sereg? . . .

SPECTOR A felmentő sereg sincs már. . .

Paulina felsikolt

NÉRÓ Küldjük ki a nőket, császár!

SENECA (lecsúszik a székről a földre. Kezébe egy marék földet vesz, aztán kicsorgatja ujjai között) Menjetez hát be!

Poppea bemegy

PAULINA (szárazon) Maradok.

SENECA (térden állva beszél) Hányan haltak meg, Spector?

SPECTOR Másfélezen, Seneca.

NÉRÓ (vigyorog) Sebesült?

SPECTOR Nincs. Csak halott.

SENECA Tovább!

NÉRÓ Várj!... (Mosolyog és bókol) Ó, császár... Ne végy a szívedre minden semmiséget... Te nem hibáztál... Hogyisne... Csak kicsit elkéstél. . . Könyörgünk, édes császár, mosolyogj vissza... Nézd: mi mind tudjuk, hogy te ártatlan vagy. Nézd : mosolygunk. (Mosolyog) Te büntelen vagy . . . Te hibátlan vagy... Te isteni vagy... Te vagy a legjobb hadvezér... A legjobb költő... És ártatlan, ártatlan, ártatlan... Mosolyogjunk! (Mosolyog) Bólogassunk! (Bólogat) Kiáltuk: Ave cészár! (Bömböl)

KATONÁK Ave cészár. . .

SENECA (mosolyog) Mosolygok, cészár. (Rekedten) Folytasd, Spector!

NÉRÓ Bocsáss meg, Seneca : kettő.

SENECA Te jössz, Spector!... Még annyit, mit gondolsz, Spector, miért nem értek oda idejében a csapatok?

SPECTOR Lassan mentek... A császár soha nem kért tőlük erőltetett menetet... A császár ráér — mondták. Nem tudtak sietni... Nem is akartak... A császár nem törődött a ...
NERÓ Folytasd!

SENECA Olvasd hát, Spector!

SPECTOR Kiengedték a verekedőket, a börtön előtt összekaptak. Katonák csináltak rendet.

NERÓ *(röhög)* Halott?

SPECTOR Néhány tucat. . . A véres látványosságok csökkentéséről senki sem hajlandó tárgyalni. . . Néró szereti a vért — azt mondták. Hát nézzel!

NERÓ *(mosolyog és bólogat)* Ó, császár, csak nem veszed szívedre néhány részeges, verekedős halálát? Nem lehetsz ilyen érzékeny. . . Vigyáznod kell magadra. . . Nem történt semmi. . . Mi az a néhány halott... Nézz ránk. Mosolygunk. *(Mosolyog)* Bólogatunk. *(Bólogat)* Ave cészár! *(Tapsol)*

SENECA *(felemeli a kezét, int)* Tovább, Spector!

NERÓ Igazán ne haragudj, Senecám, három. Veszítettél. Véged. Olvass, Spector!

VICIUS *(kéértelműen)* Hát akkor itt a tőr, Seneca. Légy erős. *(Tört nyújt át Senecának)* Engem meg bocsáss el.

SENECA Menj, Vicius!

Vicius kimegy. Paulina felzokog

Paulina, ha sírsz, itthagylak. *(Elmosolyodik)* Örökre.

PAULINA Soha többet nem fogok sírni, Senecám.

SENECA Tovább, Spector!

SPECTOR Az éhező katonáknak került élelem... A hajótulajdonosokkal is tárgyaltunk. . . Nem. . . Nem hajlandók Galliába indítani a hajókat. „Mit számít a császárnak az a néhány katoná” — mondták... Különbén is meg kell várni a szebb időt... Es egyáltalán, nem sürgős az egész... Nem értik, a császár mitől ilyen türelmetlen... Ezt nem várták Nérótól, hogy hirtelen ennyire a szívén viseli katonái sorsát... Van katona elég... Meg Galliában jó a termés... Meg...
SENECA Elég, Spector... Paulinám, kérlek, hagyj magamra!

PAULINA *(megsimítja Seneca arcát)* Jó... Meg ne fázsz! Hűvös az este. *(Bemegy a házba)*

SENECA Spector, menj te is!

SPECTOR Igenis, Seneca! Sajnálom. *(Kimegy)*

Hosszú csend. Seneca és Néró a földön ülnek, nézik egymást

SENECA *(feláll)* Meglesz, császár.

NERÓ Sajnálom, Seneca... *(Vigyorog)* Ó, császár... Ne légy szomorú... legfeljebb éhen döglök néhány ezer katonád... Ó, egyetlen császár... Nem, nem, te nem vagy bűnös... Te ártatlan vagy... Mosolygunk. . . *(Mosolyog)* Bólogatunk. . . *(Bólogat)* Hiszen te császár vagy... Neked mosoly jár... A császár azért van, hogy mosolyogjanak neki. . . Ave cészár. . . Ave... *(Tapsol)*

SENECA *(halkan)* Fejezd be, Néró! . . . Elég már... Legyen elég! NÉRÓ *(mosolyogva ha/bókol)* Ave cészár... Ave... Ave...
SENECA Mert . . .

NERÓ Ave... Ave... Ave... *(Tapsol)*

SENECA *(nyugodtan)* Megöllek.

NERÓ Állj! Mondd még egyszer!

SENECA Megöllek.

NERÓ Ártatlan vagyok!!! Meg akartál öletni! Te, a császár, meg akartál öletni engem, aki a te szerepedet játszottam. Te-hát nem voltam, most sem voltam bűnös. Te meg akarsz ölni engem. Akkor ártatlan vagyok. Hisz én is csak megölni akartalak téged. Köszönöm neked, Seneca, az ártatlanságomat.

SENECA Bűnös vagy, Néró... Te vagy az egyetlen bűnös... A katonák miattad haltak meg, mert nem tudták gyorsan menni. A hajósok miattad mernek most nemet mondani : úgy szoktattad őket. A cirkuszban ömlik a vér miattad. Róma haldoklik miattad. Róma beteg. Róma vérzik. Miattad.

Néró előrejön a színpad széléig. A következőkben Senecával egyszerre beszélnek. Seneca is előrejön

NERÓ A kezemből most felröppen az ártatlanság madara. Most lettem tiszta. Róma beteg. Róma beteg. . . Róma halálos beteg. Parancsaid bebizonnyították, hogy Róma

SENECA A számban megfagy a szó a gyűlölettől. Néró mérgezte meg Rómát. Róma, szerelmem, Néró mérgetől beteg. Hát megölhet egyetlen ember egy egész birodalmat. Hát vé-

menthetetlen. Tőlem függetlenül az. Nincs már orvosa Rómának. Néró ártatlan. Néró ártatlan. Örvendjete, a császár ártatlan. A nép szereti az ártatlan császárokat. A nép szereti Nérót. Néró jó. Cirkuszt ad a népnek és sok ünnepet. Róma, a beteg, tőlem függetlenül haldoklik. A császár nem orvosa, istene Rómának. Róma rég halott, és Néró él. Néró, az ártatlan császár él. *(Ordít)* Elek... Róma, a tetszhalott is enyém. Es én élni fogok... Elni fogok, mert enyém Róma, és én élek. El Néró. . . Nézzétek, él!

ge lesz gyönyörű hétköznapjainak, Róma? Elrontott játék lettél, Róma, világnak éke. Az öl meg, ki életet kellene adjon. Néró bűnös. Szaggassátok meg ruhátokat, a császár bűnös. Nem lehet a császár élete egy Róma halálával... Az nem lehet, hogy katonák, Róma katonái éhen vesszenek Galliában. Nem lehet, hogy egy császár a vér példáját mutassa fel. Róma nagybeteg. Róma betegsége, Néró élete, Róma élete? Róma élete Néró halála... Róma orvosa: Néró halála. Az én életem: Néró halála. Mint a Rómáé. Most lettünk eggyé : Róma és én.

(Hátra-megy, és felveszi a tórt. Előrejön, kezében fénylik a tőr) Most legyünk egyek, Róma. . . Csak most ne hagyj el, maradék erőm! *(Marokra fogja a tórt)* Már nincs az égen a Nap. *(Felnéz)* Most. Bátorság!!! Bátorság! *(Felemeli a tórt. Megtorpan)* Bátorság... Bölcsesség... Mértékletesség. *(Ordít, leejti a tórt)* Nem!!! A tőr, a vér nem old meg semmit. Az én kezem?! A rációnak élni kell!

Jobbról beugrik Appius, és hátulról, egyetlen szúrással leteríti Senecát. Seneca némán lecsúszik a földre

APPIUS *(ordít)* Megöltem Nérót!!! Megöltem Nérót!! *(Néró maga felé fordítja, és az arcába ordít)* Hé, te, örvendj!!! Megöl... *(Feltüvölt)* Nem!

Néró egyetlen mozdulattal ledöfi

Sötétség

Amikor a szín kivilágosodik, a karosszék már nincs a színen. Seneca a fövényen ül, és tapogatja a hátát. Most ébredt fel

SENECA Itt, a lapockám alatt. Fáj. *(Feláll, és előrejön)* Nem szorítottam tórt soha... Furcsa, még itt érzem a tórt a tenyeremben. És ott arrább látom Nérót. *(Az üres színpad egy adott pontjához beszél)* Mondd, Néró, miért kellett Róma odajusson, hogy az én kezembe, Néró, az én költő-kezembe tőr került? Igen : álm. Félek ettől az álomtól, császár. Felemeltem a tórt, rád... Igen, Néró : Róma beteg. Róma annyira beteg, hogy az én kezembe tőr került. Holnaptól kezdve nem mosolygok, csak ha valóban jót teszel, császár. Fogadom... Tórt nem veszek a kezemből. Az igazság az, hogy Róma beteg, én pedig öreg vagyok és fáradt... Azért bizakodom : nem végeztet ki Néró egy fáradt öregembert, mert mosolyog... Néró kiszámíthatatlan. Hát hallgatni fogok, nem mosolyogni, de segíteni Rómán, ahol lehet, mert szeretem. Szeretem Rómát. *(Csend)* Aggódok Rómáért... Mert Néró kiszámíthatatlan, én pedig öreg vagyok. Es igen : gyenge. Es nem áll jól a kezemben a tőr... Segíthet-e Rómán valaki ma, akinek nem áll jól kezében a tőr? Róma alszik. Az álomból majd csak felébred Róma. Tudom, remélem, az utánunk jövőknek lesz szeme látni, füle hallani és esze érteni, mindent rólam. Rólam és Rómáról. Furcsa, hogy állandóan együtt emlegetem Rómát az én életemmel. Róma csak egy van.

Kint döngetik a kaput. I. és II. Katona hangja: Nyiss ajtót, Seneca!!! Hé, Seneca, nyiss ajtót!!! Itt a császári parancs!!! Seneca!!! Seneca!!!

(Szembefordul a nézőkkel) A tőr, a vér nem old meg semmit. A rációnak élni kell. *(Ordít)* A rációnak élni kell!

Szavait elnyomja a rekedt ordítás. A kiáltás elviselhetetlenné erősödik. Sötétség

Vége

Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója

Egyetemi Nyomda — 79.4018 Budapest, 1979

Felelős vezető: Sümegi Zoltán igazgató